

İKTİSAT ve MALİYE

ORTAK PAZAR KARŞISINDA TÜRK SENDİKACILIĞININ DURUMU VE TUTUMU

I. ORTAK PAZAR HAKINDA BAZI GENEL DÜŞÜNCELER

1. Genel Düşünceler :

Prof. Dr. Cahit TALAS

Devletler arasında eskiden de görülmüş olan gümrük ittihatları, ekonomik alanda yaklaşma ve birleşmeler nihaî gayeleri teşkil etmemiştir. Çünkü bir iktisadî birleşmeğe, ittihadada doğru yönelecek gayretler siyasî bir entegrasyona, bir federasyona ulaştığı zaman bir mâna taşır. Bu sonuç bazı anlaşmazlıklara rağmen esas itibariyle Altılar tarafından da kabul edilmektedir. Denebilir ki, Roma andlaşmasının temelinde yarının Birleşik Avrupa Devleti yatmaktadır. Bu sebepten ötürü Türkiye'nin Ortak Pazara girmek veya girmemek kararı, girebilirse hangi şartlarla kabulünün uygun olacağı keyfiyeti hayatî bir dönüm noktası teşkil etmektedir. Ve gene denebilir ki Türkiye tarihinin hiç bir devresinde, normal zamanlarda bu derece önemli bir karar vermek durumunda bulunmamıştır. Binaenaleyh Ortak Pazar meseleleri görüşülürken şartlar yalnız ekonomik, sosyal ve hukukî veçhelerden mütalâa olunmalıdır. Bunlar daha uzaklarda tesbit olunan nihaî hedefe ulaşmanın birer vasıtası olmaktan ibarettir. Asıl hedef iktisadî, kültürlü, insanları, medeniyeti ile bir Birleşik Avrupa devleti kurmaktır. Avrupa'nın yaşaması ve devam etmesi buna bağlıdır. Bu mevzuda acele de etmek gerekmektedir. Zira dünya şartları ve hususile Sovyet Rusya'nın kısa bir zaman içinde Avrupa'nın birinci, dünyanın ikinci büyük sınaî memleketi olması, zaman kaybını önlemegi zarurî kılmaktadır.

İktisadî kurallarla birlikte tecrübe göstermektedir ki, önceden tesbit olunmuş ve kararlaştırılmış müdahaleler olmaksızın bir

memleket hudutları içinde dahi az gelişmiş bölgeler, gelişmiş bölgeler tarafından istismar edilmekte, geri bölgelerin sermayesi, tasarrufu, işe yarar insanları ileri bölgelere gitmektedir. Bu kuralla Altılara yeni katılacak ve ekonomik bakımdan aynı gelişme seviyesine ulaşmamış memleketler için de işleyecektir. Binaenaleyh uygun tedbirler alınmadığı, başka bir deyimle geri bölgelerin kalkınmaları için gerekli plânlar, çalışmalar ve iktisadî kalkınmanın temel vasıtaları, yani sermaye ve kalifiye işgücü sağlanmadığı takdirde büyük tehlike baş gösterir ve fakir bölgeler daha da fakirleşmeğe âdeta mahkûm olur. Binaenaleyh gelişme durumu itibarile Altılara nazaran geri bulunan devletler şayet Ortak Pazar'a katılırlarsa, bu gerçeğin açık olarak gözönünde tutulması zarureti de vardır.

2. Türkiye'nin dış politikasının temelleri

Yukarıdaki mülâhazalar Avrupa'nın Altılar vasıtasıyla siyasî bir entegrasyona gittiğini ifade etmektedir. Gerçek de budur. Hal böyle olunca Türkiye de meseleyi, daha doğrusu Roma andlaşmasının vücut verdiği Ortak Pazarı yalnız ekonomik veçhesi ile mütalâa edip bir karara varamaz. İşin bir de siyasî yönü bulunmaktadır.

Bilindiği üzere Türkiye, Cumhuriyetin kuruluşundanberi Atatürk'ün, prensiplerini sarıh olarak koymuş bulunduğu barışçı bir dış politika takip etmektedir. Devamlı olarak Batı ile işbirliği halindedir. Milletlerarasında çıkabilecek uyuşmazlıkların Birleşmiş Milletler şartının koymuş olduğu prensipler dahilinde müzakere ve barış yoluyla çözülmesi esasını benimsemiştir. Zor kullanmayı red etmektedir. Avrupa Konseyinin bir üyesidir. Avrupa İnsan Hakları Beyannamesine katılmıştır. Koruyucu bir andlaşma olan NATO'nun da bir üyesidir.

Şu halde Türkiye dış politikası itibarile Altılarla tam bir mutabakat ve ittifak halindedir. Geleceğini Batı dünyasına bağlamıştır. Bu dünyanın savunduğu idealleri, kültürü, hayat felsefesini ve medeniyeti benimsemiştir. Cumhuriyettenberi Türkiye Avrupalı olma çabası içindedir. Böyle olunca Türkiye'nin uzun vadeli menfaatleri ve uzun yıllardanberi yürüttüğü dış politikasının prensipleri onu Altılara, Ortak Pazara çok yaklaştırmış bulunuyor.

3. Avrupa Fikri

Geçmişte kıtalar birbirinden tabii hudutlarla ayrılmışlardı.

Coğrafyanın tesbit ettiği bu hudutlar ne mantığa ne de bünye ve kültür esaslarına dayanıyordu. Ne için Avrupa Karadeniz boğazının batı kıyısından başlar? Afrikayı Avrupa'dan ayıran Akdeniz mi-
 dir? İki Amerikayı birbirinden ayıran yalnız bir tabii hudut mu-
 tur? Esasında Avrupa'yı diğer kıtalardan ayıran nehirler, dağlar
 veya denizler değildir. Avrupa'nın ayrı bir medeniyeti, ayrı bir ide-
 oloji, ayrı bir kültürü, ayrı bir dünya felsefesi, ayrı bir yaşama tarzı
 vardır. Onu diğer kıtalardan ayıran bu ayrı oluşlardır. Türkiye
 Avrupa'ya coğrafyanın tesbit etmiş olduğu hudutlardan ziyade Av-
 rupa'yı bir bütün olarak benimsediği için ona daha yakındır. Avru-
 pa'nın ifade ettiği bütün anlamları ve fikirleri korumayı taahhüt
 ettiği ve bunun için de en büyük fedakârlıkları kabul ettiği için
 Avrupalı sayılmalıdır. Bu sebepten ötürü Yarının Birleşik Avrupa
 Devleti dışında kalmayı arzu edemez.

II. SOSYAL POLİTİKA VE ORTAK PAZAR

Her ekonomik gelişmenin sosyal bir gayesi olmak gerekir. Bu-
 nunla beraber memleketlerin sosyal politikaları geniş ölçüde ekono-
 mik imkânlarına tabidir. Türkiye Ortak Pazar memleketlerine
 nazaran fakir bir ekonomiye maliktir. Bu sebepten ötürü sosyal
 politikasını geliştirebilmek bakımından da mahdut imkânlarla sa-
 hip bulunuyor. Gerçi Avrupa Ortak Pazarını kuran Roma andlaş-
 masının ihtiva ettiği sosyal mahiyetteki hükümler ekonomik mahi-
 yette olanlara nazaran cılız kalmaktadır. Fakat Altıların ekonomik
 gelişme dereceleri gittikçe genişleyen ve gelişen bir sosyal politi-
 ka takibini mümkün kılmaktadır. Bu memleketler ortalama ola-
 rak millî gelirlerinin yüzde 15 - 20 sini sosyal hizmetlere ve sos-
 yal güvenlik sistemlerine tahsis edebilmektedirler. Buna rağmen
 şimdi Ortak Pazar içinde başka bir fikrî gelişme vardır. Buna gö-
 re sosyal gaye, işçilerin yalnız maddî hayat seviyelerini yükselt-
 mek değildir. Yâni zamanımızın Avrupası, işçilerin haklarının
 mevzuatla himayesi, sosyal sigortalar ve işsizlikle mücadele devre-
 sini aşmış bulunuyor. Şimdi bu memleketlerin işçilerinin çoğunlu-
 ğu için bahis konusu olan yükselme, manevî sahaya yönelmiştir.
 Bunun içindir ki şimdi Roma andlaşmasının derpiş ettiği maddî
 güvenlik, istihdam, âdil ücret gibi mefhumlar memnunlukla kar-
 şılanmakla beraber eskimiş, noksan ve zamanını yaşamış sayıl-
 maktadır. Binaenaleyh şimdi Altıların ilân edilmemiş olan sosyal
 hedefi, Roma andlaşmasının tesbit ettiğini aşarak maddî, mânevi
 ve entellektüel sahada işçilerin ve genel olarak halkın yaşama se-
 viyelerinin yükseltilmesine teveccüh etmiş bulunuyor.

Fikirlerde beliren bu hedefler Ortak Pazar içinde muhtemelen daha sonra ele alınacaklardır. Bu sebepten ötürü Altılara dahil memleketlerin sendikaları takip olunan sosyal politika bakımından şu tenkitleri yapmaktadırlar.

— Sosyal ilerleme ekonomik ilerlemeğe muvazi olarak gitmemektedir.

— Mesul makamlar Andlaşmada mevcut hükümleri ve Ortak Pazar içindeki memleketlerle aktedilen mukaveleleri tatbik etmekte cesur hareket etmemektedirler.

— Kifayetsizlik Avrupa hareketinin henüz hükümetler arası bir safhada bulunmasından ve bir federasyona, siyasî entegrasyona ulaşılmamış olmasından ileri gelmektedir.

III. ORTAK PAZAR KARŞISINDA TÜRK SENDİKACILIK HAREKETİNİN DURUMU VE DAVRANIŞLARI

Kabul etmek lâzımdır ki Türk sendikacılık hareketi henüz genç bir sendikacılıktır. Kuruluş safhalarını tamamlama ve daha müessir bir teşkilatlanma safhası içine girmiştir. Milletlerarası sendikacılık sahasındaki münasebetleri yenidir. Bu münasebetler ancak 27 Mayıs İhtilâlinde sonra başlayabilmiştir. Binaenaleyh milletlerarası ekonomik ve sosyal meseleler ve oluşlar karşısında şimdilik bilgi sahibi olma, tutumunu tesbit etme ve tecrübe kazanma safhası içinde bulunmaktadır. Bununla beraber Ortak Pazar karşısında Türk sendikacılığının durumunu ve tutumunu tesbit edebilmek için bu sendikacılığa hâkim olan prensipleri ve düşünce tarzını kısaca tesbit etmekte fayda vardır.

1. Demokrasi ve Türk sendikacılık hareketi

1946 yılından itibaren kurulmaya başlayan sendikalar devamlı olarak demokratik bir siyasî sistemin savunucusu olmuşlardır. Zira hür ve bağımsız bir sendikacılığın ancak insan haklarına ve hürriyetlerine değer veren demokratik sistem içinde doğup gelişebileceğini başlangıçtan itibaren anlamışlardır. 1946 - 1950 devresinde bu gayenin gerçekleşmesi için çalışmışlar ve 1950 seçimlerinde hürriyet ve refah vadeden mefsub Demokrat Partinin büyük bir çoğunlukla iktidara gelmesinde müessir olmuşlardır.

1950 - 1955 devresi hayal kırıklığı devresi olarak vasıflandırılabilir. Beklenen refah ve daha çok hürriyet, ufukta bir türlü görünmemiştir. 1955 - 1960 devresi Türk Sendikacılık hareketinin git-tikçe daha sarıh olarak eski Demokrat Partiye karşı cephe aldığı bir devre olarak vasıflandırılabilir. Hürriyetler daraltıldıkça Türk-İş'in hükümetle olan münasebetleri gerginleşmiş, kapalı veya açık mücadele şiddetlenmiştir. Şu halde her bağımsız sendikacılık gibi Türk sendikacılığı da siyasî rejimin demokrasiden uzaklaşması hareketine karşı koymuştur.

2. Türk sendikacılık hareketinin doktrini

Denilebilir ki şimdiye kadar Türk sendikacılık hareketinin belirli ve tesbit edilmiş bir doktrini olmamıştır. Tutumunda ve davranışlarında pragmatik kalmıştır. Hususî teşebbüs rejimi içinde de emeğin refahının mümkün olduğuna inanmıştır. Bununla beraber son iki yıldanberi Türk sendikacılık hareketinin bu pragmatizmden uzaklaşmakta olduğunu gösteren emareler vardır. Son çalışma meclisinde ileri bir iktisadî devletçiliği benimsemek eğiliminde olduğu kolaylıkla müşahede olunabilir. Devletçilik ile ilgili olarak (V) numaralı komisyonun raporunun müzakereleri sırasında ortaya konulan görüşler bizi böyle bir netice çıkarmaya sevketmiştir.

Binaenaleyh Türk sendikacılık hareketinin daha ziyade demokratik bir sosyalizmi benimsemeye yöneldiğini söylemek belki hatalı olmayacaktır. Bu tutum, Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonuna bağlı Ortak Pazar Sendikalarının tutumunun aynidir. Doktrinde birleşme vuku bulmaktadır.

3. Türk sendikacılığının Milletlerarası münasebetleri

Türk sendikacılık hareketinin milletlerarası münasebetleri daha önce de belirtmiş olduğum veçhile yenidir. 1960 yılının ikinci yarısından sonra başlayabilmiştir. Türk - İş, MHISK'nuna bu tarihte katılabilmektedir. Muhtelif federasyonlar bu tarihten sonra Avrupa'daki ve Amerika'daki benzeri federasyonlarla münasebete geçebilmişlerdir.

Bu milletlerarası münasebetlerde Türk Sendikacılık hareketi, tabii ve tereddütsüz olarak hürriyet ve demokrasi cephesini temsil eden Milletlerarası Hür İşçi Sendikaları Konfederasyonu ile işbirliği tesis etmiştir. Türk - İş 1952 de kurulurken bu kararı vermiş ve Türk - İş'in kuruluşunda MHISK'nun önemli manevi rolü ve desteği olmuştur.

4. Türk sendikacılığı ve Ortak Pazar

Bu güne kadarki tutum ve davranışında Türk sendikacılığı Ortak Pazar konusundaki politikasını ve görüşünü açık olarak belirtmiş değildir. Bununla beraber Ortak Pazar'ın nihai hedefi, yani siyasî bir entegrasyona yöneldiği gözönünde tutulursa, Türk sendikacılığının Türkiye'nin Ortak Pazar dışında kalmasını benimsemeyeceği neticesine varabiliriz. Bunun yanında Ortak Pazar câmiyası içinde kendisinin de daha fazla gelişmek, binaenaleyh daha fazla müessir olabilmek imkânına malik olacağını kabul etmektedir. Bu büyük topluluk içindeki sendikacılık hareketinden öğreneceği pek çok şey olduğu için esasen müşterek olan gayelerinin daha yakından yapılacak bir işbirliği sayesinde daha süratle ve kolaylıkla tahakkuk edebileceğini de kanaatimizce anlamış bulunmaktadır.

Ortak Pazar memleketlerinin sendikacılığına nazaran Türk sendikacılığı zayıf bir sendikacılıktır. Henüz gençtir, memleketin umumî şartları bir çok hallerde gelişmesine müsait bir zemin arz etmemektedir. Sanayileşme hareketi ileri değildir. Umumî eğitim çok kifayetsizdir. Bu iki genel faktör yanında şimdiye kadar grev gibi bir vasıttan da mahrum olması gelişmesini güçleştirmiştir. Binaenaleyh Türkiye şayet Ortak Pazara girerse - giriş şekli ve şartlarının esasında, ehemmiyeti yoktur - Altıların sendikacılık hareketi ile çok yakından temasa gelerek gelişebilmesinin hususi şartlarını yerine getirebilme bakımından onların sendikacılığından çok faydalanabilir.

Türk sendikacılığı bu işbirliğine şimdiden talip olmuştur. Ancak burada dikkat edilmesi gereken önemli nokta, bizim şartlarımıza, psikolojimize, gelişme derecemize, geleneklerimize vakıf olmayan ve bunları tetkike vakit bulamıyan sendikacılık hareketlerinin bize yardım ve telkinlerinde bazı hatalara düşebilmeleri tehlikesidir.

Batılı düşüncelere inanmış, demokrasi ve temel insan haklarını ve hürriyetlerini benimsemiş olan Türk sendikacılığı Altılara katıldığı takdirde de bazı müşterek idealleri korumakta kendi ölçüsünde müessir bir rol oynayabilir. Örneğin, istismar ile mücadele etmekle beraber hürriyetlerden fedakârlık yapmaksızın halkların kalkınmalarının mümkün olabileceği tezini savunmakta olduğu için hem aşırı sağ, hem de aşırı sol eğilimlere karşıdır. Bu bakımdan Altılar içinde hiç bir şekilde yadırganmaz.

IV. TÜRK SENDİKACILIK HAREKETİNİN BAZI TEREDDÜTLERİ OLABİLİR

Türkiye'nin Ortak Pazara katılması veya katılmaması konusunda Türk sendikacılık hareketi henüz inceleme safhasındadır. İktisadî bakımdan bazı tereddütler izhar edebilir. Nitekim bu konuda hükümetler de şimdiye kadar açık bir karara varmış bulunmuyorlar.

Kanaatimizce halkının refahını sağlayabilmek ve çalışma arzusunda olan insanlarına çalışma imkânı açmak için Türkiye de muayyen bir ölçüde sanayileşmek zorundadır. Ortak Pazar içinde ne derece iş bölümü yapılırsa yapılsın, Türkiye bugünkü gibi bir ziraat memleketi olarak kalmamalıdır. Böyle olunca ve Ortak Pazara katılmak da Türkiye'nin sanayileşmesine bir engel teşkil ederse, nasıl bir karara varmak mümkün olacaktır? Böyle bir netice hasıl olursa kanaatimizce şu hususlar üzerinde düşünmek gerekir:

— Türkiye halkının hayat seviyesini devamlı olarak yükseltmekte güçlüklerle maruz kalacaktır.

— İşgücüne memleket içinden ziyade Altılar içinde iş imkânları araştırmak durumunda olabilecektir.

— Sendikacılık hareketi tamamiyle gelişemeyecektir.

Bütün bunların yanında dışarıya giden işçileri daha ziyade kalifiye işçiler olabilecektir. Bu demektir ki Türkiye Altıların işgücü ihtiyacının karşılanmasında bazı maddî ve manevî fedakârlıkları kabul zorunda kalacaktır. Velhasıl ekonomik bakımdan Türkiye'nin Ortak Pazara katılıp katılmama hususunda vereceği kararın yapacağı etkiler henüz vazih bir şekilde ortaya konmamış olmakla beraber, bize siyasî yönden Türkiye'nin Avrupa Birleşik Devleti dışında mülâhaza edilmesi mümkün değildir.